

HOLMI

XXII. évfolyam 5. szám

2010. május

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Takács Zsuzsa*: M. emlékére • 539
Kun Árpád: Az én nyelvem • 541
Beszélgetés a halvaszületettel • 541
Orosz István: Levelek a nagykövetnek • 542
Somssich-Szógyény Béla: Senki földje • 549
- Radnóti Miklós versfordító-pályázat**
Francesco Petrarca: Áldott legyen a nap, az év, a hónap
(*Szénási Ferenc fordítása*) • 570
Friedrich Hölderlin: Diotima (*Tassonyi Helga fordítása*) • 571
- Mann Lajos*: Ajánlat egy József Attila-töredék
hiányos sorainak pótlására • 571
Nádasdy Ádám: Részletek egy új
„Lear király”-fordításból • 579
Szvoren Edina: Bizalom • 597
Balogh Attila: Ön-eposz • 605
Szolcsányi Ákos: A felkészülés • 613
Fekvő Sztavrogin • 613
Lesi Zoltán: Négykézláb • 614
Háború • 614
Vincze Ferenc: Ha hív a haza • 615
Zelk Zoltán: Kivágott erdő • 622
Jászberényi Sándor: Hogy ne győzzünk • 622
Norman Manea: A pulóver (*Vallasek Júlia fordítása*) • 628
Joseph Epstein: Kuperman katarzisa vár (*Tárnok Attila
fordítása*) • 635

- Pályi Márk*: Bruno Bettelheim és Philip Roth • 643
Bruno Bettelheim: Portnoy pszichoanalízisben (*Pályi Márk fordítása*) • 644
Gárdonyi László: A természetűség követelménye (Adalékok a PC-s játékok fejlődéséhez) • 652
Miklya Zsolt: Élőbeszéd a példányszarvasokról • 658

FIGYELŐ

- Kovács Éva*: A „cigánykérdés” Magyarországon (Dupcsik Csaba: A magyarországi cigányság története. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890–2008) • 660
Mesterházi Mónika: „úgy tart a múlt, két ujjal, / akár a békát” (Balla Zsófia: A nyár barlangjában) • 666
Bartók Imre: Nem gyerekeknek való vidék (Cormac McCarthy: Az út) • 668
Nemes Z. Márió: Az állatok nyelve (Otto Weininger: Notesz – Levelek egy baráthoz) • 671

Tarján Tamás: Ádám Ottó (1928–2010) • 678
Dunajcsik Mátyás: Talán most kezdődik. Rubin Szilárd (1927–2010) • 681

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró
Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Takács Zsuzsa

M. EMLÉKÉRE

„Miért az emberektől követeli Isten az áldozatot,
és miért nem az angyaloktól?”

(Martin Buber–Rácz Péter: HASZID TÖRTÉNETEK)

Egyedül maradtam negyvenötben negyvenhárom évesen. Egyedül a fájdalomcsillapítókkal, az érzéstelenítőkkel, a morfiummal. Tükrömmel, amelyben az arcomat kifestem. Orvosasszisztensi oklevellemmel, a szemüveges, ötven körüli belgyógyással a rendelőben. Egyedül férjem, kislányom, szüleim, le- és felmenő rokonaim nélkül. A Körös-parttal, a fűzfán himbálódzó, vízbe pottyánó gyerekek nevetésével, halott osztálytársaim fotóival a csonka tablón. Elégetett barátainkkal. A Wehrmacht-tiszt mulatságos r-jeivel: – Kann ich Ihnen irrgendetwas helfen?

– Ja, bitte. Könyörgök magának, hozza vissza Auschwitzból őket. – Magas sarkú cipőimen sietek haza. Remegek a vágtyól, hogy beleszúrjak kék erekkel mintázott karomba. Hajfürtjeim röpködnek, kék szemem elfátyolosodik. Kék, kék, Mária-kék. Zöld mintás, meissen porcelánból zöld, angol teát iszom. Zöld, akár a fák tavasszal. Buchenwald, Bükkerdő. *Tanzen und singen, singen und springen.* Hajnalra sárga napfény a zsalugáter rései között. Boldogan pihenek a sárga napban. Hallom, hogy facipős lábuk csikorog a sárga homokban. – Nem is rossz halottnak lenni – bukdácsolnak.

– Ott vagyunk, ahol akarjuk, ahova visszahívunk. Ketten jöttünk, mert kettőnket hívtál egyszerre. Itt akadálytalanok a légifolyosók, együtt vagyunk sokan és lebegünk. Nem fáj semmink. Csak te hiányzol. Nem érezzük a rúgásokat. Nem kínoz éhség. Nem szivárog nedvesség csontjainkba. Mintha filmen látnánk, ami velünk történt. Ha te nem idéznéd, nem tudnánk, kinek a története ez. – Szólíts máskor is. Kérj telefonhoz az irodában. Hallják a nevemet, emlékezzenek rá, hogy voltam. – Végy császárzsömlét a fűszeresnél, mondd, a lányodnak vedd. Tegyenek bele sonkát!

– A férjem és lányom tegnap meglátogattak – mesélem másnap. – Nem is rossz halottnak lenni, mondták. – A belgyógyász kezébe fogja a karomat. Fény derül az eltűnt morfium rejtélyére. – Félek azonban, hogy kifognak érveikből, és megelégedik, hogy halottak – folytatom –, vagy én látom be, hogy igazuk van. Félek tőlük, és vágyakozom utánuk. – Meggyógyítom magát, M. M. – mondta egymás után kétszer. De én nem akarom többé kétszer hallani a nevemet. Elégedjen meg eggyel. Bármikor a szolgálatára állok, de ne kívánja, hogy érezzem, megkíván, vagy esetleg szeret.

Kivette Isten a lelkemet, megtisztította, és mint a mosónők a pataknál, beszappanozta, ványolta és öblítette, szárította, mángorolta, majd tisztán visszahelyezte belém. Bizakodás fogott el, férjhez mentem újra, elköltöztem a bérelt lakásból. Kis-lányom született. Nagymama lettem. Századik születésnapomon a polgármester meglátogatott. Mutattam néhány fényképet neki. Emlékszem azonban, hogy volt egy másik életem, amelyről nincsen fénykép semelyik fiókban. Egy előző férjem és egy korábbi gyerekem? Nem merem kérdezni mégsem. Mi lesz, ha azt mondják: igen?

Miután megrakta a kályhát, imádkozni kezdett a szolga. A fellobbanó hasából azonban kipattant egy szikra. Tűz van! rángatták a többiek, miért nem vigyáztál? De az Írásban az áll, hogy: megszűnék a tűz, dadogta. Erre elhamvadt valóban. Hol olvastam ezt? A Jóisten végleg itt felejtett. Ágyhoz szögezve élek, de mindenki szeret. Felaprítják a kenyeret, bögrémbe kávé töltenek. Javasoltam, látogassuk meg a szülővárosomat. Nem járnak vonatok, válaszolták, a hóesés miatt. Nem is baj, rettegek a vonatoktól. Az unokám kinevet, a repülő veszélyesebb, repül mégis.

Gyáva volnék? Mindennap társalgok a halállal. Inkább az emberektől félek. Én *nem takarom el homlokomat, ha az Arcok Olvasója rám tekint. Ők az orrukig húzzák kalapjukat. Mindennap kinyitok egy könyvet, de sohasem lapozok tovább. Egyetlen szó elég, hogy órákig elrágódjak rajta. Ágyamhoz ül ilyenkor valamelyik lányom, felolvas*

az újságból nekem. Ha megérem száznolcadik
évetem, én leszek a legidősebb magyar, mondják,
és nevetnek. Megsimítom boldog gyerekcukát.
Én el akartam dobni magamtól a világot,
de enyém-e a világ, hogy eldobjassam azt?

Kun Árpád

AZ ÉN NYELVEM

Ha más nyelven beszélek: énekelek.
A kottát ismerem, de húsos fülem
hiába erőltetem, nem hallok a
dallamot. A dallamot csakis azok
hallják, akik saját anyanyelvüket
beszélik. Míg nekem szavak kattognak,
mondat, nyelvtan, ők addig ringatóznak.
Különös süketségem csak magyarul
múlik el. Amikor kinyitom a szám,
szimfónia zendül, játszik mögöttem
a magyar nyelv zenekara. Harsognak
a mellékjelentések, döngenek a
hátsó gondolatok, minden árnyalat
hegedűjét, fagottját jól ismerem.
Szól a play back, tátoghatok, mint most is.

BESZÉLGETÉS A HALVASZÜLETETTEL

„Hát elmentél?” „Meg se jöttem.
A halál lépett be az ajtón, amit
a kopogtatásomra nyitottatok.
Arról, hogy odabent mi van,

többet tud az a szúnyog,
amelyik a halál válla mellett
imbolyogva berepült. Nem
jártam itt, de búcsúzom.

Vagyok, aki nem voltam.”